

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang VII, Nr. 235

Parasjat Tetsawee

10 Adar I, 5768
15/16 februari 2008

Overzicht Parasjat Tetsawee (Sjemot 27:20-30:10)

Hasjem zegt tegen Mosjé dat hij het Joodse volk de opdracht moet geven om zuivere olijfolie te bereiden voor de *menora* in het *Misjkan* (Tent der samenkomst). Hij zegt ook tegen Mosjé dat hij moet zorgen voor de *bigdei kehoena* (de priesterkleren): een *choosjen* – borstschild –, een *efod* – een soort schort –, een schoudermantel, een onderkleed met ingeweven vakjes, een tulband en een gordel, een voorhoofdsplaat en een linnen broek. Wanneer dat klaar is moet Mosjé gedurende zeven dagen een ceremonie uitvoeren om Aharon en zijn zonen in te wijden. Dit houdt in het brengen van offers, de aankleding van Aharon en diens zonen in hun speciale kleren en de zalving van Aharon met de speciale zalvingsolie. Hasjem beveelt dat iedere ochtend en middag een schaap geofferd moet worden op het altaar in het *Misjkan*. Dit offer moet begeleid worden door een meel-offer en plengoffers met wijn en olie. Hasjem geeft opdracht dat er een altaar voor de reukoffers gemaakt moet worden van acaciahout, bekleed met goud. Aharon en zijn nakomelingen moeten iedere dag op dit altaar reukwerk verbranden.

Door Ohr Somayach in Jeruzalem, Israël

©1998 Ohr Somayach International - Alle rechten voorbehouden

Hoogtepunten van Haftara Tetsawee (Jechezkel 43:10-23)

Korte inhoud van de Haftara

De Profeet Jechezkel (Ezechiël) krijgt van Hasjem de opdracht om het plan voor het toekomstige *Beit HaMikdasj* (de Derde Tempel) te onthullen aan Israël. De maten van het toekomstige *mizbeach* (het altaar waar in de toekomst de dieren geofferd zullen worden) worden gegeven. Vervolgens worden de voorschriften voor de inwijdingsceremonie van de Derde Tempel gegeven.

Het verband met de parasja

Parasjat Tetsawee vertelt ons over de inwijdingsceremonie van het *mizbeach* in het *Misjkan* (Sjemot 29:36-37). De *Haftara* beschrijft het *mizbeach* van het toekomstige *Beit HaMikdasj* en zijn inwijdingsceremonie.

Waarvoor moeten wij de maten van het toekomstige *Beit HaMikdasj* precies weten?

Alsich zegt: Deze realistische beschrijving van het toekomstige, eeuwigdurende *Beit Hamikdasj* sterkt ons geloof in de vervulling van deze profetieën. Dankzij dit geloof zullen wij opstaan uit de dood en de gelegenheid krijgen om Hasjem te dienen in het Derde *Beit Hamikdasj*.

Inzicht in de parasja

Door Rabbi A. Leib Scheinbaum, Cleveland

„En je zult de Israëlieten gebieden dat zij voor jou zuivere olijfolie zullen nemen, gestoten voor verlichting, om daarmee voortdurend een lamp aan te steken.” (27:20)

Als men deze tekst leest, begrijpt men daaruit dat Hasjem hier Mosjé gebiedt om het Volk Israël instructies te geven dat zij de olie voor de *Menora* moeten bereiden. Het woord *tetsawee* – je zult gebieden – heeft echter een andere grammaticale betekenis. Het betekent dat Mosjé het Volk Israël *zal* gebieden, ergens in de toekomst, omtrent de bereiding van de olie. Om aan Mosjé te gebieden dat hij het Volk Israël onmiddellijk hieromtrent moet instrueren, had Tora moeten zeggen: „Gebied de Israëlieten,” zoals er inderdaad in *Sefer Wajjikra* (24:1) staat, dat Hasjem Mosjé instructies geeft om het Volk Israël te gebieden olijfolie te bereiden. Dit gebod van te voren is ongewoon. Waarom waarschuwt Hasjem Mosjé van te voren over een opkomend gebod? Wat is er zo uniek aan de zuivere olijfolie dat het zulke vroegtijdige aandacht krijgt?

HaRav David Feinstein, *Sjlita*, stelt dat het begrip „zuivere olijfolie” dient als een analoog voor een benadering tot Tora-studie. Net zoals de olie zuiver moet zijn vanaf het moment dat het uit de pers komt, ten einde geschikt te zijn voor de *Menora*, zo ook moet men Tora studeren op een zuivere, onbesmette manier. Olie die ooit onzuiverheden heeft bevat, maar weliswaar nu grondig gereinigd was, was niet geschikt voor de *Menora*. Zo ook als wij aan anderen Tora leren, moeten we dat onderwijzen op een manier die iedere „onzuiverheid” uitsluit, opdat we het later niet hoeven te zuiveren. Wanneer een les eenmaal door fouten

getint is, is het uiterst moeilijk de verkeerde gedachten die dat heeft opgeroepen, weer te zuiveren.

Wat houdt dit idee in? Wanneer wij Tora gaan studeren, moeten wij ons inprenten dat wij *dvar* Hasjem, de woorden van de levende G-d studeren. Tora is de absolute waarheid, want het vindt zijn oorsprong in de bron van de waarheid. Vragen zijn welkom en worden aangemoedigd, zolang als zij oprecht op zoek naar de waarheid zijn. Men mag nimmer met zijn vraag de waarheid van Tora in twijfel trekken. Vragen moeten dienen om helderheid te verschaffen in een bepaalde zaak, zodat we beter kunnen begrijpen. Tora-studie is de basis voor het perspectief van een Jood op het leven. Het vormt de manier waarop hij de wereld en haar samenleving, culturen en waarden bekijkt. Het beschermt hem tegen de schadelijke invloed van zijn bredere omgeving.

Wij kunnen nu begrijpen waarom de mitswa van het bereiden van de zuivere olie een speciale aankondiging verdiende, dat het in de toekomst gegeven zou worden. Hasjem deed deze aankondiging aan Mosjé, die zelf zuiver was. Nadat hij de Tora direct van Hasjem gekregen had, wijdde Mosjé iedere vezel in zich aan het begrip van zuivere Tora – zonder opsmuk. Dus hij moest degene zijn die het Volk Israël betreffende de zuiver olie zou instrueren. Hij was daarvoor de meest gekwalificeerde persoon, omdat hij de ideeën die hij zou onderwijzen, zelf tot leven bracht in zijn persoonlijke leven en in zijn gedrag. Ten einde Tora van een *rebbe* te leren en te accepteren is het essentieel voor de leraar dat hij de idealen en waarden die hij overbrengt, zelf representeert. Mosjé bracht de ideologie die hij onderwees tot leven!

„En dit zijn de kleren die zij zullen maken.” (28:4)

HaRav A. Henoch Leibowitz, *Sjlita*, haalt een verhaal aan uit de Talmoed *Sjabbat* 31a, waarvan we een belangrijke les kunnen afleiden betreffende de invloed van Tora-studie op ons eigen leven. Een niet-Jood kwam eens langs een schoolklas waar een *rebbe* aan een groep jonge kinderen *Parasjat Tetsawee* onderwees. De *rebbe* beschrijft de schoonheid en pracht van de kleren van de *Kohen Gadol*. De leerlingen en de voorbijganger werden helemaal gegrepen door de gedetailleerde beschrijving van de indrukwekkende kleren. De niet-Jood dacht bij zichzelf: „Ik wil Jood worden, zodat ik *Kohen Gadol* kan worden. Dan zal ik eens de trotse eigenaar zijn van zulke kleren.

Hij ging naar Hillel, de vooraanstaande Geleerde van die tijd, met het verzoek om hem tot Jood te bekeren, zodat hij een *Kohen Gadol* zou kunnen worden. Hillel antwoordde dat hij eerst de Tora zou moeten bestuderen en thuis zou moeten raken in de wetten van de *avoda* – de dienst in het *Beet HaMikdasj*.

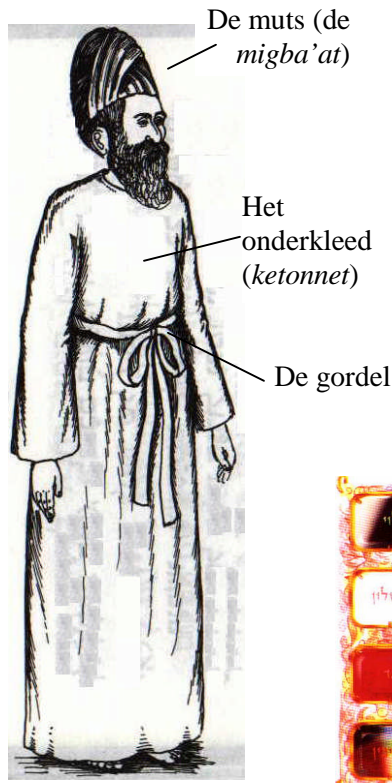
Nu niet-Jood begon in alle ernst Tora te studeren. Hij was ijverig en enthousiast in zijn studie. Alles ging goed, totdat hij aan de *pasoeek* in *Bamidbar* 1:51 kwam: „En de vreemdeling die [het Heiligdom] benadert, zal zeker sterven.” Hij vroeg zich af wie die „vreemdeling” zou zijn, waar Tora het over had. Hem werd vervolgens verteld dat deze wet geldt voor iedereen die niet als *kohen* geboren is. Zelfs een Joodse koning was het verboden het Heiligdom te betreden!

Toen hij dit hoorde, concludeerde hij dat iemand die niet als Jood was geboren zeker nimmer het Heiligdom mocht binnengaan. Dus hoe zou hij ooit *Kohen Gadol* kunnen worden? Niettemin vervolgde hij zijn studie en bekeerde zich tenslotte tot het Jodendom.

HaRav Leibowitz stelt een voor de hand liggende vraag. Daar de motivatie van de studie van de niet-Jood zijn wens was om *Kohen Gadol* te worden, waarom stopte hij dan niet met die studie toen hij begrepen had dat die studie niet tot zijn doel zou leiden? Welke verandering veroorzaakte zijn studie, zodat hij nu bereid was Joods te worden, ondanks het feit dat hij nimmer *Kohen Gadol* zou kunnen worden en dus nimmer die mooie kleren zou kunnen dragen? Was hij niet bekend met de problemen die hij zou krijgen en de persoonlijke offers die hij zou moeten brengen als Jood, zonder dat hij daarvan enig voordeel van zou hebben?

Slechts één ding was veranderd in het leven van deze man, slechts één nieuwe factor maakte het verschil uit. Hij had Tora gestudeerd! Deze studie had zo'n diepe indruk op hem gemaakt, dat letterlijk zijn hele perspectief op het leven daardoor was veranderd. Het veroorzaakte een nieuwe kijk op het leven, een nieuw begrip, een totaal andere houding dan die welke hij voorheen gekoesterd had. Hij was nu tevreden om zijn lot te delen met dat van het Joodse Volk, ondanks het gebrek aan de oorspronkelijke drijfveer die hem tot de Tora-studie had aangezet.

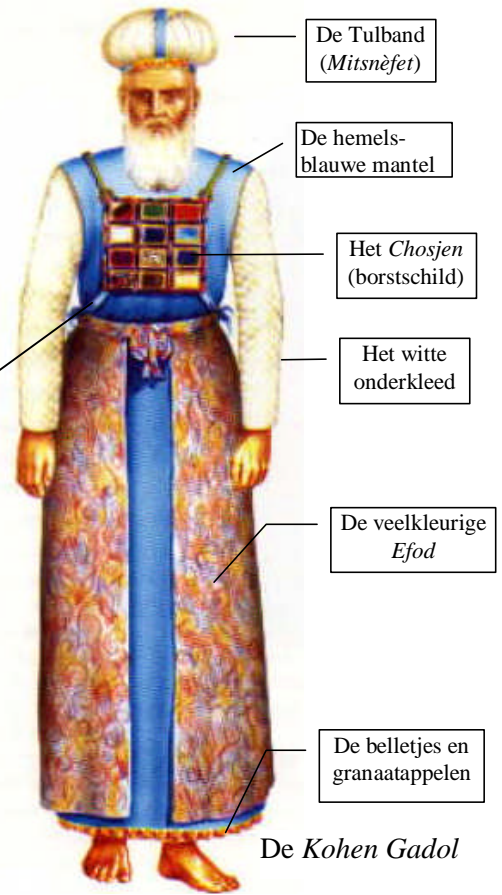
Laten we hier even bij stilstaan. Als een niet-Jood die Tora gaat studeren, zuiver en alleen om persoonlijke redenen, zodanig geïnspireerd raakt dat hij tot het Jodendom wil overgaan, hoeveel te meer zou dan Tora een blijvende indruk op ons moeten maken? Ten slotte studeren wij Tora *lesjeem Sjamajiem*, ten behoeve van de Hemel. Hoe schatten wij de invloed, die Tora-studie op ons heeft in? Misschien de eenvoudigste en vermoedelijk de meest effectieve manier om te kijken naar onze collega's die geen Tora studeren. Soms kunnen we niet ten volle appreciëren hoe vol ons leven is als we om ons heen kijken en de leegte zien van hen die niet leven zoals wij doen. Hoe meer wij leren, hoe meer wij erop toezien dat ook onze kinderen en degenen rondom ons leren, des te betere personen worden wij, zowel als mens in het algemeen, als Joden in het bijzonder.

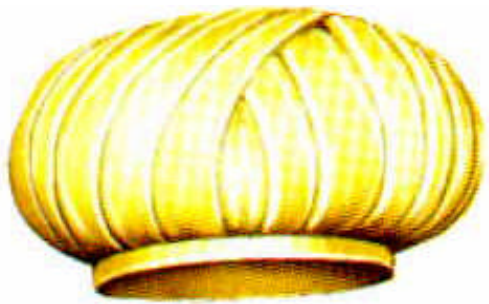
De Kohen

Het Borstschild – Chosjen

De Kohen Gadol

De Tulband – Mitsnèfet van de Kohen Gadol.

De Tsiets – de gouden voorhoofdsband van de Kohen Gadol.

De belletjes en appels onder aan de zoom van de Mantel – de Me'iel

MISJNA VAN DE WEEK

Berachot – Hoofdstuk 6

Misjna 3

Over iets dat niet uit de grond groeit¹ zegt men „*sjèhakol*”, [want alles²]. Over azijn en over onrijp afgevalen vruchten³ en over sprinkhanen⁴ zegt men „*sjèhakol*”. (Over melk, boter en eieren zegt men „*sjèhakol*”⁵) Rabbi Jehoeda zegt: Over alles dat een soort vloek is⁶, zegt men geen beracha.

Aantekeningen bij misjna 6:3

1. Bijvoorbeeld vlees, vis, water, enz.
2. Men zegt: „*Baroech Ata Hasjem Elokeinoe melech ha'olam sjèhakol nihejè bidevaro*” [Gezegend bent U, Eeuwige, onze G-d, Koning der Wereld, want alles bestaat door Zijn woord] (Sommigen zeggen *niheja* in plaats van *nihejè*).
3. **Onrijpe afgevalen vruchten:** Het Hebreeuwse woord *novelot* betekent „vruchten, die te vroeg, onrijp, zijn afgevalen” (RAV).
4. **Sprinkhanen:** Het Hebreeuwse woord „*gorai*” betekent „reine sprinkhanen” [van de soort die Tora in *Wajjikra* 11:21-22 toestaat om te eten] (RAV).
5. In de Babylonische en Jeruzalemse Talmoed komt deze zin niet voor en ook in sommige Misjna-uitgaven niet, omdat de informatie die het bevat reeds is inbegrepen in het voorafgaande.
6. **Soort vloek:** Onrijpe vruchten en sprinkhanen komen ten gevolge van een vloek. Maar de halacha is niet volgens Rabbi Jehoeda. (RAV). [Dit voedsel wordt als een plaag beschouwd, want zij veroorzaken een verlies. Azijn is zuur geworden wijn, sprinkhanen vernielen de oogst en als fruit onrijp van de bomen valt, veroorzaakt dat een verlies voor de eigenaar].

UIT DE TALMOED

Berachot 39a

DE HOEVEELHEID DIE MEN MOET ETEN VOOR EEN NA-BERACHA

Als iemand minder dan de hoeveelheid van een *kezajit* van iets eet, dan moet hij wel een beracha vooraf zeggen, maar hij zegt geen na-beracha, want een dergelijke kleine hoeveelheid wordt beschouwd als proeven en de Geleerden hebben voor proeven geen na-beracha vastgesteld maar alleen voor na het eten. Alleen iemand die iets gegeten heeft met een volume van een middelgrote olijf [of meer] zegt daar een na-beracha over.

De hoeveelheid van een *kezajit* komt bij de meest wetten van de Tora voor, zowel voor wat betreft verboden eten zowel als voor het eten voor een mitswa, zoals een matsa op de Seder-avond en het geldt dus ook voor de verplichting van een na-beracha.

Hoe meet men de volume-hoeveelheid van een olijf? De Geleerden hebben de hoeveelheid van een *kezajit* volgens een gemiddelde olijf met inbegrip van de pit vastgesteld, en die olijf noemde men een „*Agoerie*”. En waarom heet hij *agoerie*? Omdat zijn olie er binnenin *agoer* [verzameld] wordt.

Tegenwoordig is men gewend de hoeveelheid van een *kezajit* weer te geven als de hoeveelheid van 27 tot 33,3 gram water, ongeveer de grootte van een luciferdoosje.

Wij willen hier nog opmerken dat deze halacha ook geldt wordt voor allerlei ander eten, maar niet voor drinken, want daarbij wordt een andere maat gebruikt.

GEZOND VOEDSEL

Rav Chisda heeft gezegd: Een maaltijd van gekookte bieten is goed voor het hart en goed voor de ogen en het is nog beter voor de ingewanden. Abbajé zei daarover: dit geldt alleen als het zolang op het vuur blijft staan totdat het zo zacht is, dat het een „*toech-toech*” geluid maakt [het geluid van de bubbels die in het kooksel ontstaan].

DE BERACHA VOOR GROENTESOEP

Rav Pappa heeft gezegd: Het is mij duidelijk dat bietensoep beschouwd moet worden als de bieten zelf en dat men daar de beracha *Boree perie haädama* voor moet zeggen en hetzelfde geldt voor soep van raapstelen, ook dat is als de raapstelen zelf voor wat betreft de beracha en dat geldt voor alle andere groentes en de beracha *haädama* wordt ervoor gezegd.

Wekelijkse Halacha Serie

HILCHOT BERACHOT

**Gebaseerd op de Kitsoer Sjoelchan Aroech, Misjna Beroera, Sja'arei Halacha,
WeZot Haberacha en Haberacha Kehilchata
Samengesteld door Zwi Goldberg**

Aflevering 18

Hoofdstuk III - Netilat Jadajiem en Hamotsie

C. Hamotsie (de beracha voor brood)

1. Nadat men zijn handen gewassen heeft (*netilat jadajiem*) mag men niet meer praten of zich ergens anders mee bezighouden, totdat men een stuk brood gegeten heeft. Men hoort *hamotsie* te zeggen en een hap brood te nemen zo spoedig mogelijk nadat men zijn handen heeft afgedroogd. Het is het beste om iedere onderbreking te vermijden tussen *netilat jadajiem* en *hamotsie*, zelfs al spreekt men daarbij niet.¹

Men moet het brood in zijn hand vasthouden, wanneer men de beracha *hamotsie lechem min haärets* zegt („Die het brood uit de aarde laat voortkomen.”) Men moet het brood met alle tien vingers vasthouden wanneer men de beracha zegt².

Men zegt de beracha *hamotsie* ongeacht hoe weinig brood men van plan is te eten.

Het is een mitswa om zout op tafel te hebben als met eet, want de tafel wordt vergeleken met het altaar, zoals onze Geleerden zeggen [*Berachot* 55a]: „Toen het Mikdasj nog stond, deed het altaar verzoening voor ons. Nu is het de tafel van iemand [doordat hij van zijn brood aan de armen geeft en aan tafel over Tora spreekt³] die voor hem verzoening doet⁴. En het eten wordt vergeleken met het offeren en er staat geschreven [*Wajjikra* 2:3]: „Bij al je offers zul je zout offeren.”⁵

2. Het heeft de voorkeur om de beracha te zeggen over een heel brood. Daarom moet men het brood niet snijden voordat men de beracha *hamotsie* gezegd heeft.⁶ Om zo min mogelijk tijd te laten verlopen tussen de beracha *hamotsie* en het eten van het brood, maakt men, voordat men de beracha zegt, een kleine snee in het brood op de plaats waar men het brood wil aansnijden. Dan zegt men *hamotsie* en dan snijdt men op de plaats van de snee het stuk brood af. Op Sjabbat en Jom Tov maakt men echter geen snee in het brood van te voren, zodat men werkelijk over een heel brood de beracha *hamotsie* maakt.⁷

3. Men breekt het brood (of snijdt het aan) waar het het beste is doorbakken, dat is voor ons brood aan het uiteinde, waar het hard is en niet van het midden, waar het zacht is.⁸

4. De woorden van de beracha *hamotsie* zijn: „*Baroech Ata Hasjem Elokeinoe Melech ha'olam, hamotsie lechem min haärets* – Gezegend bent U, Hasjem, onze G-d, Koning van de wereld, Die het brood uit de aarde doet voortkomen.” Men moet even pauzeren tussen de woorden *lechem* en *min*, opdat het niet klinkt alsof men zegt *lechemin*. Wanneer de andere mensen aan tafel met de beracha van de gastheer worden bevrijd, moeten zij aandachtig naar hem luisteren en met *Amein* antwoorden⁹.

5. Nadat men de beracha *hamotsie* gezegd heeft, moet men onmiddellijk eten en mag men niet meer spreken voordat men een hap van het brood gegeten heeft. Wanneer men toch gesproken heeft, moet met de beracha opnieuw zeggen, tenzij hij sprak over zaken die relevant waren voor de beracha, bijvoorbeeld wanneer hij zegt: „Breng wat zout,” of: „Geef dit stuk brood aan die-en-die.”¹⁰

1. Sj.A. O.Ch. 166 en de M.B. daar.

2. Sj.A. 167:3.

3. Sja'ar Hatsioen 167:25.

4. M.B. 167:30.

5. Sj.A. 167:5.

6. ib. 167:1

7. idem.

8. idem.

9. ib. 167:2.

10. ib. 167:6

DE MITSWOT VAN DE WEEK

In het Nederlands vertaald door Zwi Goldberg

Deel II: De Mitswot Lo-Ta'asei [de verboden] nrs. 106-108

Overgenomen uit *Sefer haMitswot hakatsar* van de Chafeets Chaim. [Wat tussen rechte haken staat, is door de samensteller toegevoegd.]

106. Het is verboden het soort voedsel te eten, wat een opstandige zoon eet,

want er staat geschreven (*Wajjikra* 19:26): „Jullie zult niet eten boven bloed,” hetgeen men verklaart: „Je mag niet het soort voedsel eten dat leidt tot bloedvergieten” — en dat is het voedsel wat de opstandige zoon eet. Dit Bijbelvers houdt ook een verbod in om geen vlees te eten van een dier, voordat het dood is. En het is ook een verbod om iets te eten voordat men gebeden heeft.

Het geldt overal en altijd, voor zowel mannen als vrouwen.

107. Het is verboden om twee soorten zaad te zaaien in één veld,

zoals er geschreven staat (*Wajjikra* 19:19): „Je zult je veld niet met twee soorten zaad bezaaien.” In andere landen dan Israël mag een Jood apriori twee soorten zaad samen zaaien. Voor wat betreft het vermengen van bomen, dat wil zeggen bijvoorbeeld een *etrog*-boom enten op een appelboom, of iets dergelijks, dat is ook verboden in andere landen dan Israël. Zo is het ook verboden om een boom op een groente te enten, of een groente op een boom, zelfs in andere landen. Echter, voor beide mengselsoorten van zaden en mengsels van bomen, zelfs al is daar een overtreding van de wet mee begaan, geldt dat hun product niettemin is toegestaan om te eten, zelfs door degene die de verboden handeling gedaan heeft.

Voor wat betreft mengsels van een wijngaard (dat wil zeggen het planten van graan in een wijngaard), geldt dat het door de Rabbijnen in andere landen verboden is om dat te zaaien, het product ervan te eten of er enig voordeel van te hebben, maar in het Land Israël is het door Tora verboden.

WAT IS KABBALA (deel 2)

Door Rabbi Shimon Leiberman

Wat Kabbala is en wat het niet is

Ten einde te begrijpen wat Kabbala is en wat het niet is, zullen we de volgende illustratie gebruiken:

Een researcher zit in zijn laboratorium allerlei atoomverschijnselen te onderzoeken. Hij verbrijzelt atomen met grote snelheid en noteert wat hij ziet wat er gebeurt. Hij is erg nauwkeurig in zijn werk en zou zelfs een aantal conclusies kunnen trekken op basis van de gegevens die hij verzameld heeft, maar daar laat hij het bij.

Een groot wetenschapper ziet de aantekeningen, leest ze en denkt na over de betekenis ervan. Hij begint er een mega-beeld van te construeren. Hij probeert zich voor te stellen hoe het hele systeem in elkaar zit. Hij weet dat er geen instrumenten zijn, en die zullen er ook niet zijn, om de deeltjes daadwerkelijk te kunnen zien, en daarom grijpt hij naar metaforen die nauwkeurig de data die de researcher verzameld heeft, met elkaar verbindt. Dus hij begint te spreken over „superketens,” „atoomtunnels,” „energiebruggen,” en „tien dimensies.”

Een derde persoon met een hoogst vruchtbare geest maar met geen gevoel voor wetenschap, kijkt toe. Zijn verbeelding wordt aangewakkerd. In minder dan geen tijd wordt hij meegevoerd door mensen die op mysterieuze wijze verdwijnen in „atoomtunnels,” en onbepaalde energiebronnen die liggen opgesloten in de „tien dimensies.”

Deze drie mensen illustreren de verschillende benaderingen van Kabbala.

De „data” of feiten waar Kabbala zich mee bezighoudt, zijn de vertellingen van de Tora en het hele lichaam van de godsdienst-wetten. De „researcher” vertegenwoordigt iemand die de wetten en vertellingen ziet zoals ze zijn en hun directe betekenis begrijpt, maar die niet het grote „overall” beeld krijgt.

De „grote wetenschapper” is de kabbalist die de verschillende punten ziet en de samenhang ervan inziet en het „overall” beeld ziet. Hij heeft metaforen nodig om de abstracte eenheden die hij waarneemt, te beschrijven, en hij is er zich van bewust dat dit instrument waarschijnlijk vaag is en alleen maar een benadering geeft van het begrip dat hij verkregen heeft. Hoewel hij beperkt is in de instrumenten die hij tot zijn beschikking heeft, kan het complexe beeld dat de grote wetenschapper overbrengt toch een gevoel van de realiteit geven, waar hij mee worstelt.

En dan is er de pseudo-Kabbalist – de „toekijker” – wiens Kabbala geen verband houdt met Tora, behalve misschien als sprinkplank voor zijn verbeelding. Hij heeft „energiebronnen” ontdekt, „goddelijke emanaties” en manieren om het „bewustzijn te verbreden,” maar het komt alles voort uit zijn rijke fantasie.

SAMENVATTING

Kabbala is voor Tora wat filosofie is voor wetenschap.

Zoals wetenschap geeft Tora ons de feiten die volledig zintuigelijk zijn waar te nemen en rationeel te kwantificeren.

Zoals filosofie geeft Kabbala ons het grotere beeld met het overzicht dan de feiten presenteren.

De komende elementen van deze serie zullen enkele fundamentelementen van Kabbala nader bestuderen. *(wordt vervolgd)*